

Riksrevisionens rapport om sjukskrivning

Sammanfattning

Utskottet föreslår att riksdagen avslår ett motionsyrkande och lägger regeringens skrivelse 2016/17:170 till handlingarna.

I skrivelsen redovisar regeringen sin bedömning av Riksrevisionens iakttagelser i rapporten *Är sjukskrivning bra för hälsan?* (RiR 2016:31). Regeringen aviserar flera åtgärder i form av uppdrag till Försäkringskassan och nämner vidare att Försäkringskassans resurser har stärkts.

I betänkandet finns en reservation (M).

Behandlade förslag

Regeringens skrivelse 2016/17:170 Riksrevisionens rapport om sjukskrivning.

Ett yrkande i följdmotion.

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Redogörelse för ärendet	4
Utskottets överväganden	5
Riksrevisionens rapport om sjukskrivning	5
Reservation	8
En strikt bedömning av rätten till sjukpenning, punkt 1 (M)	8
<i>Bilaga</i>	
Förteckning över behandlade förslag	9
Skrivelsen	9
Följdmotionen	9

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. En strikt bedömning av rätten till sjukpenning

Riksdagen avslår motion

2016/17:3731 av Johan Forssell m.fl. (M).

Reservation (M)

2. Skrivelsen

Riksdagen lägger skrivelse 2016/17:170 till handlingarna.

Stockholm den 1 juni 2017

På socialförsäkringsutskottets vägnar

Fredrik Lundh Sammeli

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Fredrik Lundh Sammeli (S), Johan Forssell (M), Carina Ohlsson (S), Mikael Cederbratt (M), Phia Andersson (S), Jennie Åfeldt (SD), Lars-Arne Staxäng (M), Rickard Persson (MP), Tina Ghasemi (M), Kerstin Nilsson (S), Aron Modig (KD), Mathias Tegnér (S), Marie Olsson (S), Christina Høj Larsen (V), Paula Bieler (SD), Fredrik Malm (L) och Johanna Jönsson (C).

Redogörelse för ärendet

I detta betänkande behandlar utskottet regeringens skrivelse 2016/17:170 Riksrevisionens rapport om sjukskrivning och en följdmotion. I skrivelsen redovisar regeringen sin bedömning av Riksrevisionens iakttagelser och slutsatser med anledning av granskningsrapporten.

Riksrevisionen överlämnade rapporten till riksdagen den 1 december 2016.

Riksrevisor Robert Bojje med medarbetare informerade utskottet om rapporten den 14 februari 2017.

Utskottets överväganden

Riksrevisionens rapport om sjukskrivning

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om en strikt bedömning av rätten till sjukpenning och lägger regeringens skrivelse 2016/17:170 till handlingarna.

Jämför reservationen (M).

Skrivelsen

Riksrevisionens iakttagelser och slutsatser

Enligt Riksrevisionen visar resultaten sammantaget att en strikt bedömning av rätten till sjukpenning har positiva effekter. Kostnaderna i sjukförsäkringen minskar till följd av minskade utbetalningar av såväl sjukpenning som sjuk- och aktivitetsersättning. Individens arbetsutbud ökar i genomsnitt och risken att slås ut från arbetsmarknaden minskar, och detta utan att negativa bieffekter uppstår i form av försämrad hälsa i befolkningen och ökade kostnader för ohälsa. En strikt bedömning gynnar ett jämställt uttag från sjukförsäkringen, eftersom kvinnor är sjukskrivna mer än män och de påverkas relativt mer av en strikt bedömning. Avslutningsvis menar Riksrevisionen att en strikt bedömning av rätten till ersättning bidrar till att minska den ekonomiska ojämlikheten. Det beror på att sjukförsäkringen relativt sett oftare används av personer med lägre inkomster och att nekande av sjukpenning ökar individens inkomster.

Enligt Riksrevisionen ska slutsatserna ses i ljuset av att den svenska sjukförsäkringen, i en internationell jämförelse, är att betrakta som generös och att sjukfrånvaron har ökat under de senaste sex åren. Omfattande forskning har visat att fler faktorer än arbetsoförmåga påverkar sjukfrånvaron, inte minst regelverkets utformning och normerna kring sjukskrivning. Därutöver konstateras att sjukfrånvaron kan minska utan att det uppstår negativa effekter i form av sämre hälsa och ökade kostnader inom vården.

Regeringens bedömning

Regeringen anger att den stigande sjukfrånvaron är oroande och att det är ytterst prioriterat att bryta utvecklingen. Enligt regeringen behövs åtgärder på bred front av olika aktörer. Åtgärder inom arbetsmiljö, hälso- och sjukvård, familjepolitik, jämställdhet och arbetsmarknad bidrar till förbättrad hälsa och bättre möjligheter att stanna kvar i eller återkomma till arbete.

I skrivelsen anges att Försäkringskassan har fått i uppdrag att stärka handläggningen för att uppnå en väl fungerande sjukskrivningsprocess och bidra

till att den stigande sjukfrånvaron bryts. Regeringen anser att det krävs att Försäkringskassan vidtar en rad åtgärder inom de områden där regeringen identifierat förbättringsmöjligheter. Försäkringskassan

- ska göra lagstadgade prövningar av arbetsförmågan i tid samt använda sig av försäkringsmedicinska utredningar oftare och mer enhetligt
- ska göra prövningar mot normalt förekommande arbeten på arbetsmarknaden när så krävs och ge individer stöd vid övergången till Arbetsförmedlingen
- behöver i större utsträckning tillvarata möjligheter till återgång i arbete och omställning till annat arbete på arbetsmarknaden. Särskilt bör kontroller i handläggningen inriktas så att tidsgränserna vid dag 90, 180 och 365 i sjukperioderna upprätthålls
- behöver utarbeta kontrollstationer även efter ett års sjukskrivning för att säkra en aktiv handläggning som ger långtidssjukskrivna möjlighet att komma tillbaka i arbetslivet och förhindra omotiverat långa sjukperioder
- behöver säkerställa att handläggarna ges rätt stöd samt att kontakterna med hälso- och sjukvården och läkarna stärks ytterligare.

Genom att förbättra sjukskrivningsprocessen kan Försäkringskassan i högre utsträckning bidra till att sjukskrivningarna blir färre och kortare. Enligt regeringen kommer kassan därmed att medverka till att uppfylla regeringens mål om att sjukpenningtalet ska vara 9,0 dagar 2020.

Regeringen pekar på att Försäkringskassans resurser har stärkts. 128 miljoner kronor tillfördes i höständeringsbudgeten för 2015, och i budgetpropositionen för 2016 tillfördes 250 miljoner kronor årligen fr.o.m. 2016 för att stärka handläggningen (prop. 2015/16:1 utg.omr. 10).

För att fördjupa kunskaperna om effekter på arbetsutbud och vägar till försörjning efter nekad sjukpenning har regeringen gett Försäkringskassan i uppdrag att kartlägga och analysera sysselsättningen och försörjningen bland dem som nekas sjukpenning mellan dag 180 och 380. Myndigheten ska studera i vilken utsträckning individerna förvärvsarbetar efter att beslut om nekad sjukpenning fattats samt om den enskilde återvänder till samma yrke eller bransch som före sjukskrivningsperioden. Försäkringskassan ska även kartlägga om individerna efter nekad sjukpenning får ersättning från socialförsäkringen, arbetslöshetsförsäkringen alternativt har ekonomiskt bistånd från socialtjänsten, eller har andra försörjningskällor. Uppdraget ska redovisas senast den 13 oktober 2017.

Regeringen anser att mer kunskap behövs för att rätt stöd ska ges i en sjukskrivningsprocess för att individen ska komma åter i hälsa och arbete. Rapporten saknar uttalade rekommendationer, och regeringen avser därför inte att vidta några ytterligare åtgärder med anledning av Riksrevisionens iakttagelser. Genom skrivelsen anser regeringen frågan slutbehandlad.

Motionen

I kommittémotion 2016/17:3731 av Johan Forssell m.fl. (M) begärs ett tillkännagivande om att regeringen bör vidta åtgärder som följer av de slutsatser som Riksrevisionen framhåller samt säkerställa att förslag på sjukförsäkringsområdet baseras på faktabaserad kunskap. Riksrevisionens slutsats är att en strikt bedömning av rätten till sjukpenning har positiva effekter, och faktabaserad kunskap visar detsamma. Expertgruppen för studier i offentlig ekonomi (ESO) och Försäkringskassan bedömer att tidsgränser, inklusive en borte tidsgräns, är väsentliga komponenter i en väl fungerande sjukförsäkring. Expertmyndigheters rapporter om behovet av tidsgränser och kontroller bör tas på allvar. Regeringen bör beakta detta och återkomma med förslag.

Utskottets ställningstagande

Sjukförsäkringen omfattar ekonomisk trygghet och rehabilitering tillbaka till arbete för människor som drabbats av sjukdom. En väl fungerande sjukförsäkring är av största betydelse såväl för den enskilde som för samhället i stort.

I likhet med regeringen anser utskottet att den stigande sjukfrånvaron är oroande och att det måste vara ytterst prioriterat att bryta utvecklingen. Ett flertal åtgärder har vidtagits och vidtas för att få Försäkringskassans sjukskrivningsprocess att fungera bättre och därmed bidra till att sjukskrivningarna blir såväl färre som kortare. Utskottet kan konstatera att regeringen har beslutat om ett åtgärdsprogram (S2015/07316/SF) och att resursförstärkningar har gjorts. Regeringen har bl.a. gett Försäkringskassan i uppdrag att i större utsträckning tillvarata möjligheter till återgång i arbete och omställning till annat arbete på arbetsmarknaden samt inrikta kontrollerna i handläggningen på sjukförsäkringens tidsgränser vid dag 90, 180 och 365. I likhet med regeringen anser utskottet att det finns behov av att Försäkringskassan utarbetar kontrollstationer även efter ett års sjukskrivning, gör lagstadgade prövningar av arbetsförmågan i tid och använder sig av försäkringsmedicinska utredningar oftare och mer enhetligt. Utskottet delar regeringens bedömning att det förutom dessa konkreta åtgärder krävs att det tas ett helhetsgrepp och att åtgärderna vidtas på bred front av flera olika aktörer för att skapa bättre möjligheter att stanna kvar i eller återgå i arbete.

Utskottet gör ingen annan bedömning än den regeringen gjort av Riksrevisionens rapport och ser positivt på regeringens åtgärdsprogram för att få bukt med den stigande sjukfrånvaron. Utskottet avstyrker med det sagda motion 2016/17:3731 (M) och föreslår att riksdagen lägger regeringens skrivelse 2016/17:170 till handlingarna.

Reservation

En strikt bedömning av rätten till sjukpenning, punkt 1 (M)

av Johan Forssell (M), Mikael Cederbratt (M), Lars-Arne Staxäng (M) och Tina Ghasemi (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2016/17:3731 av Johan Forssell m.fl. (M).

Ställningstagande

Riksrevisionens rapport visar att en strikt bedömning av rätten till sjukpenning har positiva effekter på såväl individ- som samhällsnivå. Rapporten innehåller inte några uttalade rekommendationer. Regeringen avser därför inte att vidta några ytterligare åtgärder med anledning av rapporten. Regeringen anser dock att mer kunskap behövs.

Under senare år har emellertid ett flertal rapporter från expertorgan kommit som förändrat kunskapsläget inom sjukförsäkringsområdet, främst när det gäller behovet av tidsgränser inom sjukförsäkringen och incitament för de olika aktörerna. Regeringen har konsekvent bortsett från detta och bl.a. avskaffat den borte tidsgränsen. Regeringens agerande behöver präglas mer av faktabaserad kunskap, och expertorganens rapporter måste tas på allvar. Regeringen bör återkomma med förslag som följer av rapportens slutsatser samt säkerställa att förslag på sjukförsäkringsområdet baseras på faktabaserad kunskap.

BILAGA

Förteckning över behandlade förslag

Skrivelsen

Regeringens skrivelse 2016/17:170 Riksrevisionens rapport om sjukskrivning.

Följdmotionen

2016/17:3731 av Johan Forssell m.fl. (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör vidta åtgärder som följer av de slutsatser som Riksrevisionen framhåller och säkerställa att förslag på sjukförsäkringsområdet baseras på faktabaserad kunskap, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.